DAMOKLÉSZ KARDJA

Nazim Hikmet színműve a Szegedi Nemzeti Színházban

Jelenet a második részből. Mentes József, Simon Erika és Várady Szabolcs

A szegedi színház új évadjának műsorterve már előre jelezte, hogy a színház a tavalyi hibákkal bátran és radikálisan leszámolva az idén valóban korszerű, mai és minden ízében modern színházat akar játszani. Az első prózai bemutató, Nazim Hikmet drámájának nagysikerű szombat esti premierje pedig nemcsak e szándékok és törekvések feltétlen helyességét, hanem azt is meggyőzően bizonyította, hogy a színház képes e nagy és újszerű feladatok megoldására, s valóban meg is tudja csinálni, amire vállalkozott.

Mi jellemzi a színház új törekvéseit? Elsősorban a korszerűség, a mai élet, a mai ember nagy problémáinak középpontba állítása. E helyes szándék megvalósítása természetszerűen nem azt jelenti, hogy a színház ezután kizárólag a mai életről szóló darabokat mutat be; a múlt is tanulságos a ma számára. Ki tagadná azonban, hogy egy ilyen tartalmú műsorterv megvalósításával legnagyobb jelentőségük nyilvánvalóan a mai daraboknak van? Nazim Hikmet izzig-vérig modern drámájának előadása éppen ezt a mai tartalmat és mondanivalót fejezi ki, s ilyenmódon dokumentálja a színház új törekvéseit és szándékait. Mindenképpen szerencsés volt tehát a darab műsorratűzése, s külön öröm, hogy éppen a szegedi színház vállalkozott hazánkban először ennek a mély, humanista mondanivalójú drámának a bemutatására.

A darab konfliktusa a mai élet egyik legégetőbb problémájára épül. Atombombákkal megrakott amerikai repülőgépek száguldoznak ma a levegőben, a halált hordozva testükben, s elég egy rossz mozdulat, valami félreértés, tragikus véletlen, hogy megtörténjék a szörnyű katasztrófa. Ez a probléma valóban élő és eleven ez a ma Damoklész kardja, s nem valami kommunista »kitalálás«; mindannyiónk sorsáról van szó, Hikmet drámája ezt tárgyalja, figyelmeztet a szörnyű és halálos veszedelemre, tiltakozik és harcba szólít az amerikai őrület ellen.

Az író nem a véletlenről beszél, mint a bekövetkezhető, katasztrófa egyetlen és legvalószínűbb okáról, ahogyan eddig általában erről beszéltek, hanem olyan helyzetet mutat be, amelyben az atombomba kioldása békeidőben is szándékos lehet. A darab pilóta-hőse le akarja dobni a bombát; az író tökéletesen meggyőz arról, hogy ez lehetséges, hogy a veszélynek ilyen oldala is van és lehet. A konfliktusnak ez az elmélyítése, amely a fenyegető veszedelem új vonásait emeli ki, még erősebbé teszi az író tiltakozását és figyelmeztető szavát, fokozza és hatásosabbá teszi a mondanivaló humanitását.

Rendkívül érdekes és modern az a forma, amelyben az író ezt a mondanivalót megjeleníti. Hikmet darabjai általában áttörik a hagyományos dramaturgiai kereteket, anélkül, hogy realizmusuk feloldódna; ilyen ez a szokatlan szerkezetű darab is. Az érdekes és izgalmas cselekmény két szálon fut, mintha két drámát látnánk a színpadon: az egyik az építész és felesége, a másik A. B., a pilóta-főhős drámája. Ezt a két drámát az író szellemesen és erőltetettség nélkül kapcsolta egybe a darab kezdetén.

A cselekményt azonban messziről, nagy nekifutással indítja az író, s a feszültség, a tulajdonképpeni konfliktus később bontakozik ki, bár azután, hogy az író megteremti, törés nélkül felfelé halad, s a dráma nem egy jelenete felejthetetlenül szép, megrázó hatású. A különleges darab szerkezeti felépítéséből következik, hogy A. B. történetének nincs igazi nagy íve, a cselekmény apró jelenetekre, színpadi mozaikokra törik szét, s ezért a színmű első fele inkább epikus, mint drámai jellegű.

A szegedi előadás legfőbb értéke, hogy hitelesen, meggyőzően és nagy intenzitással közvetíti a színmű haladó mondanivalóit. Komor István rendezése Szegeden szokatlanul modern, újszerű és merészen izgalmas előadást produkált. Az író sajátos emberábrázolása mindenekelőtt a rendezést tette próbára. Hikmet szimbolikus alakokkal dolgozik, hősei nem valóságos emberek, hanem szinte puszta absztrakciók, két lábon járó problémák. Az ilyen típusú szerepek előadásában a rendezői értelmezésnek szükségszerűen jóval nagyobb jelentősége van, mint más daraboknál.

A két legjobban, legrészletesebben ábrázolt alak kétségtelenül A. B. a pilóta főhős és a Bíró lánya. Ezt a két figurát sokszínű részletességgel ábrázolta az író, ellentmondásosan, többértelműen, de végül is egyáltalán nem félreérthető tartalommal. Kaló Flórián és Földi Teri játéka jól kifejezte e szerepek bonyolultságát; az ő alakításuk a legemlékezetesebb az előadásban. Kovács János az írói szándékokhoz méltóan, színvonalasan és meggyőzően alakította a Patikus fiának jellegzetes szerepét. Kátay Endre plasztikusan formálta meg a Bokszoló figuráját. Lakky József is jó volt, pedig az író a figurát felületesen és felszínesen jellemezte. Bege Margit első jelenete, rendezési hiba következtében is, kevésbé sikerült — a »benzinkutak liliома« beállítás túlságosan szimpla — de aztán egyre hatásosabban játszotta rokonszenves lírai szerepét. Mezey Lajos szerepe talán kevésbé, de Gémesi Imréé és Károlyi Istváné már egészen vázlatos és halvány, jóformán egyetlen vonással jellemezett. Nem ők tehetnek róla, hogy ezek a figurák egysíkúak maradtak az előadásban. Várady Szabolcs és Simon Erika első jeleneteiben hamis hangok és álpátosz keveredett a helyes és jó megoldásokkal — nyilván itt is a rendezői értelmezés eredményeként — s ez annál bántóbb volt, mert a két művész játékában a továbbiakban ilyesminek nyoma sem volt. A Süket figurája bár érdekes és Mentes József jól is játszotta, mégis zavart. A szerep egyetlen darabbeli funkciója, a késleltetés túlságosan rikítóan jelentkezett benne.

Sándor Lajos kitűnő díszletei, »jelzései« szellemesek, ötletesek, jól illeszkednek a formabontó darabhoz, és nem kis részük van abban, hogy a szombat esti premier, a színház első prózai bemutatója, az utóbbi évek egyik legnagyobb hatású előadásává válhatott.

Ökrös László

ÉPÍTI, SZÉPÍTI VÁROSRÉSZÉT

Egy díszokleveles társadalmi munkásról

Csinos kis családiház áll a szegedi Hattyú utca 44 szám alatt. Kertje szép és gondozott. Megtalálható benne minden, amire egy házi-asszonynak szüksége van. Látszik a kerten, a házon, hogy tulajdonosa törődik vele.

Elfoglalt ember

A házigazda aránylag fiatal ember, vasutas egyenruhát visel. A szépen berendezett lakásban el is mondja Iglói Ferenc — a házigazda —, hogy a vasútnál fontos beosztása van. Vonaltisztviselő. Ez esetben azt jelenti, hogy Hódmezővásárhely, Apátfalva, Mezőhegyes, Battonya között összesen 85 kilométer hosszú vasútvonal műszaki ellenőrzését végzi és irányítási feladatokat lát el ezen a területen. Így aztán természetes, hogy sokat van távol otthonától. Hetenként két-három napot tölt rendszeresen a »vonalán«, de előfordult már, hogy ennél jóval többet kint tartózkodott.

Tehát elfoglalt ember. Mégis jut ideje kedvenc szórakozására, a kertészkedésre, sőt, ahogy elmondja, gyermekeivel is sokat foglalkozik. Nincs is velük különösebb baj az iskolában és Kati is meg Feri is kitűnő tanuló.

Elsők között

Ez elég is egy embernek — gondolnánk. De Iglói Ferenc nemcsak a munkájának, családjának él, hanem a közösségnek is. Építi, szépíti városrészét, Felsővárost. Hogy ebben is példamutató, élenjáró, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a társadalmi munkájáért kapott oklevelek halmaza. Legutóbb, amikor a városi tanácsülésen a legjobb társadalmi munkásokat díszoklevéllel tüntették ki, Iglói Ferenc nevét is hallották a tanácsülés résztvevői. Igaz, hogy személyesen nem tudta átvenni az elismerő oklevelet, mert akkor is vidékre szólította hivatali munkája. Az oklevélen különben ez áll: »... *a társadalmi munka végzéséért, szervezéséért...*« Igen, a szervezésért is. Mert Iglói Ferenc nemcsak hogy részt vesz a munkák végzésében, hanem munkaerőt szervez egy-egy tanácsi feladat végrehajtásához.

Régóta csinálja ezt a munkát, s már valóságos mestere ennek. A kerületi tanácsok megalakulása után az első munkánál már ott volt. A Csillag téri játszótér munkáját irányította, s mozgosította a környék lakóit. A Retek utca építésén is dolgozott. Itt különösen gyors munkára volt szükség. Az útépítők sietették a lakosságot, hogy minél előbb szedjék fel a régi köveket. Az utca lakói saját házuk előtt felszedték, de az átjárók szigetként megmaradtak. Iglói Ferenc és néhány társa vállalkozott a keresztjárdák felszedésére is.

Javaslatok

Eddig az volt a gyakorlat a második kerületben, ha egy utcát aszfaltoztak, a lakók végig felszedték a járdát. Az utca egyik fele aránylag hamar elkészült, de míg a végéhez eljutottak az építők, sokszor három-négy hónap, vagy még ennél is több idő telt el. Addig az ott lakók poros, sáros úton közlekedtek.

Iglói Ferenc javaslatára most már tervszerűen bontják még a járdákat is. Ugy, ahogy az útépítés üteme diktálja. Ugyancsak az ő javaslatára rakják rendbe a felszedett téglákat. Eddig minden válogatás nélkül az út szélére dobálták a téglákat. Most szépen oszlopokba rakják.

Örömmel...

A társadalmi munka szervezése is tudomány. Iglói Ferenc ezt így summázza:

— Mindig időben kell értesíteni a lakókat a társadalmi munkáról. A korai beharangozásnak nincs különösebb értelme, mert egy-egy utca aszfaltozásának hírét nagy örömmel fogadják az ott lakók, s jó szívvel vállalnak társadalmi munkát. De ha késik a megígért munka, a lakosság lelkesedése is lelohad. Időzíteni kell az értesítést s amikor a lelkesedés a legnagyobb, akkor kell kezdeni a munkát.

Iglói Ferenc, aki különben pártonkívüli, megtalálta a hangot s jól időzíti híreit. A második kerület lakói hallgatnak szavára s szívesen állnak mellé a társadalmi munkában.

Horváth Lászlóné

Meghalt Tímár József

A Nemzeti Színház gyászjelentése

Ujabb csapás érte a Nemzeti Színházat. Társulatunk egyik legkiválóbb tehetsége, a haladó magyar színjátszás büszkesége, Timár József Kossuth-díjas kiváló művész, hosszú szenvedés után, 58 éves korában elhunyt. Felejthetetlen alakításai, maradandó emlékei a magyar színjátszás történetének. Ragyogó tehetségével, sokszínű művészetével egyformán szolgálta a klasszikus és a mai drámát. Shakespeare, Goethe, Madách, Katona József, Ibsen, Tolsztoj, Shaw, Gorkij és sok más kiváló író hőseit elevenítette meg a realista színjátszás minden szépségével. Legutolsó szerepében, Miller Az ügynök halála című színművében Willy Loman alakja művészi pályafutásának betetőzése volt. A Nemzeti Színház megrendülten búcsúzik Timár Józseftől, aki évtizedeken keresztül szolgálta színpadán a magyar színjátszás legnemesebb hagyományait.

A Nemzeti Színház igazgatósága és társulata

Üzemi vöröskeresztes szervezetek a dolgozók egészségvédelméért

A Magyar Vöröskereszt Szeged városi titkársága a dolgozók jobb egészségvédelme érdekében az üzemekben vöröskeresztes mintaalapszervezeteket hoz létre. Az egészségkultúra emelése a termelést is befolyásolja, valamint a dolgozók munkakörülményeinek további javulását segíti elő.

Az üzemi vöröskeresztes mintaszervezet címet minden olyan üzemi alapszervezet elnyerheti, ahol az egészségügyi és szociális munkát példamutatóan végzik.

A munka eredményét azzal mérik, hogy az előző év azonos időszakához viszonyítva az üzemben a heveny légzőszervi, emésztőszervi és gennyes bőrfertőzéses megbetegedések, valamint a balesetek száma milyen csökkenést ért el.

A Magyar Vöröskereszt központja mintaalapszervezetek létrehozására a vidéki városok közül Szegedet és Hódmezővásárhelyt jelölte ki. Szegeden öt üzem, a Ruhagyár, a Kenderfonógyár az Ujszegedi Kender-, Lenszövő Vállalat, a Textilművek és a Cipőkészítő Kisipari Szövetkezet Vöröskereszt-alapszervezete vállalkozott arra, hogy a mintaalapszervezetekhez szükséges feltételeket teljesítik.

A napokban értékelte a Vöröskereszt Szeged városi titkársága az elmúlt fél év munkáját s e szerint

a mintaalapszervezetek versenyében első helyre került a Cipőkészítő Kisipari Szövetkezet alapszervezete.

A szövetkezet dolgozóinak csaknem 90 százaléka Vöröskereszt-tag. Az aránylag kis létszámú üzemben 63 véradó van, ez a létszámnak körülbelül 20 százaléka. A ktsz különböző részlegeiben négy egészségügyi állomást szereltek fel. Ezenkívül 16 elsősegélynyújtó helyük is működik.

A Vöröskereszt-alapszervezet vezetősége a tagok továbbképzéséről is gondoskodott. »Egészségügyi állomás« tanfolyamot szerveztek, ahol a résztvevők különböző orvosi előadásokat hallgattak, s közülük 22-en sikeresen vizsgáztak. Ezenkívül szociális bizottságot szerveztek, melynek tagjai rendszeresen látogatják a betegeket, sőt a szövetkezet nyugdíjasait is. A Vöröskereszt-alapszervezet vezetősége trachoma- és rákszűrési vizsgálatot szervezett és fiatalkorúakkal is foglalkozik. Ezenkívül nagy gondot fordít az üzem tisztaságára is.

Az első fél év jól sikerült.

A versenyben a második helyre a Ruhagyár, harmadik helyre pedig a Textilművek vöröskeresztes alapszervezete került.

Az eddigi jó tapasztalatok alapján október 1-től újabb 21 üzem kapcsolódott be e mozgalomba.

Megérkezett az új csehszlovák nagykövet

Frantisek Pisek, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság új magyarországi nagykövete megérkezett Magyarországra. Hétfőn *Szarka Károly* külügyminiszterhelyettes fogadta a nagykövetet, megbízólevelének a közeljövőben történő átadásával kapcsolatosan.

PRÍMÁSOK VETÉLKEDÉSE

A Szegedi Szálloda és Vendéglátó Vállalat 11 prímása mérte össze tudását vasárnap a vállalat és az Országos Szórakoztató zenei Központ szegedi kirendeltsége által rendezett prímásvetélkedőn, az Alföld Étterem kerthelyiségében. A »Hulló falevél« címmel összeállított műsorban a legszebb magyar nótákat hallhatta a vetélkedés rendkívül nagyszámú közönsége. A legjobbak jutalma a közönség nagy tapsa volt. Két hét múlva azonban már zsüri előtt bizonyítják be a szegedi prímások, hogy meg tudják-e szólaltatni a hegedű lelkét. Akkor rendezik meg ugyanis a szegedi prímások nagyszabású versenyét, amelynek győztesei már értékes díjakat kapnak. A két hét múlva tartandó prímásverseny színhelye vagy a Liget Vendéglő, vagy a Tisza Étterem nagyterme lesz